

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SAMLINGER

TIL

JYDSK HISTORIE OG TOPOGRAFI.

VI. BIND 1876—77.

UDGIVET

AF

DET JYDSKE HISTORISK-TOPOGRAFISKE SELSKAB.

AALBORG.

FORLAGT AF MARINUS M. SCHULTZ
OG TRYKT I STIFTSBOGTRYKKERIET.

Om Allingkloster, Grønbæk Kirke og Kong Erik Glippings Jagthuus.

Af forhenv. Lærer J. Christensen.

Ligesom Adelen i sin Tid forstod at udvælge sig de skjønneste og for deres Idrætter bekvæmst beliggende Steder i Landet for deres Ridderborge og Herresæder, saaledes vidste ogsaa Klosterbrødrene at opsøge passende afsides liggende Pladser, gjerne i Nærheden af Skov og Fiskevand, til Anlæg af deres Klostre. Paa et saadant eenligt og roligt Sted ved Alling Søes Udløb paa Dalsletten ved Alling Aaes sydlige Bred i Svostrup Sogn, Hids Herred, laae det foruds saa mægtige og rige Munkekloster, kaldet St. Johannes eller almindelig Alling Kloster efter den nedenfor ved Aaen liggende By Alling. Dette Kloster havde en særdeles yndig Beliggenhed i Dalen imellem den betydelige og vidtstrakte Alling Skov og Alling Aa, paa hvis nordlige Side laae Grønbæk Skove. Det er i en af Gudenaadalens Tværdale, som fra Høideryggen bugter sig ned gennem skovklædte Bakkeskraaninger, at Aaen slynger sig ned mellem græsrigge Engstrækninger og først gaaer gennem den større Hinge Sø og derfra forbi Holms Mølle ned til den mindre Alling Sø og under Navn af Alling Aa herfra forbi Alling Mølle og Allinggaard mod Gudena. Dette Dalstrøg havde Munkene valgt til et roligt og stille Hjem, fjernet fra Verdens Støi og Travlhed. At Klosteret i Pont. D. Atlas o. fl. St. siges at have ligget i Grønbæk Sogn, er ikke noget saa besynderligt, eftersom Grønbæk var den nærmeste Kirkeby,

og i et af Klosterets Breve af 1444 kaldes det »sanctj Johannis closter j Grønbeck« (Æld. A. Registr. II., S. 180).

Til hvad Tid dette Kloster er anlagt, derom haves nu ingen skriftlige Efterretninger, idet Klosterets efterladte talrige Brevskaber og Documenter ¹⁾ næsten alle angaae Erhvervelser og Sikringer af Eiendomme og Gods og ikke med et Ord omtale dets Anlæg, noget dette Kloster har tilfælles med saamange andre af vore Munke- og Nonneklostre. At der blandt Folket i Egnen ikke er Spor af Sagn om Klosterets Anlæg, kan ikke være underligt efter saamange Aarhundreders Forløb; men langt besynderligere er det, at der blandt Almuen, hvor Sagn dog ellers pleie at forplantes igjennem flere Slægtled, ikke er mindste Erindring eller mundtlig Overlevering tilbage om dette Klosters Tilværelse, der dog først ganske hævdes for omtrent 300 Aar siden ²⁾.

Af hvad Munkeorden dette Kloster har været, er lige-
saalidt bekjendt som dets Anlæg. Efter Navnet at dømme, skulde man synes, det maatte være et Kloster af Johanniter Ordenen; men er det Tilfældet, saaledes som Daugaard angiver, at disse Klostres Forstandere i Reglen benævnedes Prior, kan Alling Kloster ikke have været af denne Orden, idet Alling Klostres Forstandere altid benævnedes som Abbeder, ligesom der i Klosterets efterladte Brevskaber ikke findes mindste Antydning af nogen Forbindelse med vore Johanniterklostre, — hvis Antal nævnte Forfatter med Bestemthed angiver til 7, alle beliggende i Kjøbstæder (Daug. Klosterhist. S. 9) —, eller med denne Ordens Stormester paa Øen Rhodus. Hvorvidt Alling Kloster har været af samme Orden som Ringkloster, med hvilket det havde endeel Fællesskab i Eiendomsbesiddelser, kan ikke vides. Derimod kan man med mere Vished antage, at det nærliggende Veierslev Kloster har været af samme Orden som Alling Klo-

¹⁾ Herved forstaaes paa dette og andre Steder de Uddrag af disse Breve, som findes i Æld. A. Registr.

²⁾ Om Augustiner Klosteret i Tvilum fortæltes dog i Begyndelsen af dette Aarhundrede det Sagn, at naar man spurgte en af Munkene, hvorfor de havde lagt deres Kloster i dette Uføre, gav de til Svar, at det saaledes var skeet efter Guds Tilskikkelse, Iet de om Aftenen spændte 2 Kvier for en Vogn og drev den: i Marken og hvor de da fandtes om Morgenen, der blev Klosteret bygt.

ster, helst da dette efter al Sandsynlighed blev Arvetager efter hiint, da det blev ophævet i Midten af det 14de Aarhundrede, hvilket synes at vidne om, at disse 2 Klostre have havt Munke af et Broderskab. Men herved er man jo lige langt fra Sandheden, idet der ikke vides, til hvilken Orden noget af disse nævnte Klostre hørte.

Da Veierslev Kloster nævnes i et Dokument af 1203, og i Fru Groes Testament af 1268 betænkes Claustrum alsing, saa skjønnes heraf, at disse Klostre maa være anlagte ikke kort i Forveien og altsaa høre til vore ældste Klostre, maaske stiftede i første Halvdel af det 12te Aarhundrede; der kan saaledes vist ikke feiles meget i at henføre disse 2 Klostre til Benediktiner Ordenen. Skulde det forholde sig saaledes — som jeg senere paa et andet Sted skal bestræbe mig for at vise —, at de sidste Munke i Veierslev ere flyttede til Alling Kloster og dertil have medbragt deres Klostergods, da vidner dette tilstrækkelig om, at begge disse Klostre vare af et og samme Broderskab.

Der kunde i denne Egn neppe have været valgt et mere passende Sted til et Hjem for Klostermunke end denne yndige Dal, næsten paa alle Sider omgiven af store tætsluttede Skove med Overflodighed af Vildt, ved en fiskerig Sø, og her maa paa dette afsidesliggende Sted have hersket en Stillehed og Ro, helliget til Eensomheden. Her i denne Dal sad Munkene som tro Forposter paa Vagt for den hellige romerske Kirke, og herfra udspændte de med Snildhed deres Garn for deri at fange de uvidende og troskyldige Medmenneskers Sjæle og vinde Gods under Klosterets Herredom. Den Klosteret næstliggende By Alling, der med Sikkerhed kan antages at have ligget i Dalen imellem Alling Mølle og nuværende Allinggaard, hørte i Begyndelsen af det 13 Aarhundrede, ligesom Størstedelen af Grønbæk Sogn, under Kronen, da den nævnes i Valdemars Jordebog af 1231 under Navnet »Aluing«. At denne By har ligget i selve Dalen og ikke paa nogen »Høislette«, som Thyregod lader et Sagn berette, — et Sagn, jeg forresten ikke kjender noget til — dette siger jo Navnet os selv; thi lige saa lidt som en Vandmølle kan ligge paa en Bakke, kan en By med Navnet Alling ligge paa en Høislette, hvor ingen Aa flyder. Denne By har Klosteret vist meget tidligt virket for at faae fjernet

og dens Marker og Skove lagt til Klosteret; dog synes den ikke fuldkommen at være nedlagt, da det ældste Brev af Klosterets efterladte betydelige Samling af Aktstykker er udstedt, nemlig »Matz Vrnis« lat. Skjøde (til Alling Kloster) paa Pergm. af 1315 »paa hanns jord och schouff j Leming marck och et stycke schouff kaldis Taulbord j Alling marck« (Æld. Ark. Reg. II. S. 176). Det er dog tænkeligt, at Byen i den nærmest paafølgende Tid er nedlagt og dens Markjorder og Skovskifter lagte sammen under den østligste, Klosteret mest fraliggende Gaard, der nu blev dets Avls- eller Ladegaard, hvorfra Klosteret kunde erholde de daglige Fornødenheder, da Byen senere ikke omtales.

Man maa ingenlunde tro, at dette nævnte Stykke »schouff« var Klosterets første eller ældste Eiendom; det var paa den Tid allerede i Besiddelse af mange, men rigtignok meget fjerntliggende og spredte Eiendomme; saaledes eiede Klosteret Gaardene i Remstrup — det nuværende Silkeborg —, i Lisbjerg en Gaard kaldet Østergaard og 3 andre Gaarde i Kasted (Kalsted) og Kjærbygaard i Hasle Herred ved Aarhus, den Gaard Skibelund i Sal Sogn og meget andet Gods. Skjøndt Alling Mølle intetsteds omtales eller er nævnt i Klosterets Breve, er der dog Sandsynlighed for, at denne nærliggende Mølle har hørt til Klosteret og er af dette og dets Ladegaard benyttet i Fællesskab med Grønbæk By, da ingen anden Mølle var i Nærheden. Med den af Thyregod i Samlingerne 1 Del S. 177 omtalte Mølle kan ikke menes Alling Mølle¹⁾, men derimod en Mølle »Rænsmølle« kaldet, der laae ved den Bæk, som fra Syd løber ned og danner Skjæl imellem Seerup og Lemming Sogne og nedenunder Holms Mølle falder i den større Aa. Stedet paa Holms Mark, hvor Møllen har ligget, er endnu meget kjendeligt, idet Levninger af Dæmninger ere synlige. Denne Mølle, hvoraf den halve Part afhændedes til Klosteret af »Fru Elsze i Steffring«, og den anden Halvpart af »Nils Munck af Bruszegordt«, var saaledes ifølge et Thingsvidne kommen i Klosterets Eie forinden Aaret 1432, men laae meget længere fra Klosteret og Ladegaarden og mere ubekvem for

¹⁾ Ved den lille, nu udtørrede Bæk har ikke været Mølle, men blot en Opstemning for at lede Vandet ind til Klosteret.

Benyttelse end Alling Mølle. (Æld. Ark. Regist. II. S. 170—71).

Klosterets efterladte Brevskaber, der naae fra det ovennævnte Aar 1315 indtil Reformationen 1536, indeholde i det væsentligste Klosterets Adkomstbreve paa Eiendomme, bestaaende af Jordegods, saavel Strøgods som samlede Byer, Kirker, som det hedder »meth tilliggelze« d. e. med Kirke-tiende, Kirkelade etc., betydelige Skove og særskilte Skovskifter og Rettighed til Fiskeri i de omkringliggende Søer og Aaer. Det er mærkeligt, med hvilken Virksomhed og Ihærdighed Klosterets Abbeder og »conuent« arbeidede for at erhverve disse Eiendomme, og med hvilken Udholdenhed de virkede for at bevare det Erhvervede uantastet, især mod Adelens Overgreb, som maaskee ikke heller var saa ubeføiet eller unødvendigt paa den Tid. Som et Exempel herpaa kan anføres: Alling Kloster havde 1354 mageskiftet en det tilhørende eenligt liggende Gaard, Skibelund med mere Gods i Sal Sogn, med Ridder Laurits Hvas den Ældre af Vormstrup — nu Friisholt — mod andet Gods og deriblandt 3 Skovskifter paa Sal Mark ved Longvad og Munkehave — Steder, der endnu kan paavises —; men disse Skovskifter vedbleve dog at benyttes af Vormstrups følgende Eiere. Herom lod Klosteret, for at bevise sin Eiendomsret til Skovskifterne, fra 1421 til 1493 føre ikke mindre end 13 forskjellige Thingsvidnesager, som dog endte med, at Klosteret ingensinde opnaaede nogen endelig Afgjørelse og derved kom i rigtig Besiddelse af de paagjældende Skifter. For dog at faae nogen Erstatning for Savnet af Skovskifterne, havde Abbeden i sin Tid erholdt det Løfte af Jens Hvas — Lange Jens — en Sønnesøns Søn af den nævnte Laurits Hvas, at han som Vederlag skulde give Kalk, Disk og anden Ornamment til Klosterets Kirke i Grønbæk; men Abbed Peder beklagede sig siden over, at dette Løfte ei heller blev opfyldt, saa Fordringen paa Skovskifterne blev staaende, indtil den endelig efter 1493 blev afgjort ved, at Klosteret erholdt som Vederlag en Gaard i Bjerring. (Æld. Ark. Regst. II. S. 186—87. — Saml. af Meddel. om Pers. og Fam. af Navnet Hvas 3 D. S. 78—79, 151—53.)

Foruden Kirken i Grønbæk var Klosteret efterhaanden kommet i Besiddelse af Kirkerne i Svostrup og Seerup, hvor-

imod Veierslev og Aigt Kirker kom til Alling Kloster paa samme Tid som Byerne, vistnok som forhen meldt ved Veierslev Klosters Nedlæggelse. Kirken i Lemming havde Klosteret først 1532 i Forlehnning af Bispen og Capittel i Aarhus, men fik samme Aar »Bisp Offue Bildis pergmetz breff« paa Lemming Kirke at blive til Alling Kloster. (Æld. Ark. R. II. 179.) Sanct Mathiæ Apostd. 1520 udstedte Abbeden og Convent i Alling Kloster et Brev, »att Homlegaardtz eng och Homlegaardtz mølle stedt skulle være till bishops dommet etc. och the skulle haffue udj gen alle prouest sager met closters tjenere udi Ljusgaar herrit, Hitz herrit och Hoffuelbjergh herrit och der til ett boell udi Grønbeck etc. (Æld. Ark. R. II. 20), saa det sees, at Klosterets Herredom udvidedes, og at det med Flid bestræbte sig for at samle det spredte Strøgods til mere samlede Eiendomme i Klosterets Nærhed henimod Reformationstiden. Her at omtale alle de Eiendomme, der hørte til Klosteret og ere nævnte i dets efterladte Samling af Breve, vilde føre for vidt. Dog formener jeg, at det ikke kan være ufor nødvendent, for at give Læseren et Begreb om dette Klosters Rigdom paa en Tid, der laae over 100 Aar forud for Reformationen, at anføre et Par Thingsvidneafskrifter begge af 1425, hvori nævnes de fleste af dets Eiendomme i Grønæk Sogn, samt dets Strøgods i Hids Herred, i hvilket Klosteret laae. »Pergmetz tingswintne aff Liusgord herritz ting att en gaard j Kjellerup, Homel mølle j Høyrup sogenn, Grønnebeck kircke med sin tilliggelsze, tho gaarde j Ansze, thre gaarde i Iller, thre gaarde j Grønebeck, en gord och tho boelsted j Offuer Rwe, en gord j Neder Rue kaldis Svend Degens gaard, Naderup med sine tilliggelsze, jtem Brøtrup, en gaard i Ansze, att samme gotz hører til Alling closter.« (Æld. Ark. Reg. II. 192.)

»Pergmetz tingswintne af Hitzherritzting paa Alling closters gotz j Thørn (?), Funder, Mausing, jtem Seerup kircke med sitt gotz øde och byggt j samme sogenn, jtem Soustrup kercke med sit godtz øde och bygge med three gaarde j Soustrup, att høre till closterit.« (Æld. Ark. Reg. II. 178.) Forøvrigt findes Klosterets Brevskaaber anførte i »Ældst. Arkiv Registr.« II Deel fra S. 167--194. At Klosteret har været et af de største og betydeligste, kan sees

af, at det 1526 blev, ligesom Tvilum Kloster, ansat baade for Rytter og Skytte. (Nye D. Mag. 5—50 og følg.)

Ved Kirkeforandringen 1536 blev Alling Kloster, ligesom alle øvrige Klostre i Danmark, ophævet og dets Gods lagt under Kronen; men samme Aar blev Johan Høicken forlehnet med Klosteret, hvilket sees af en Kontrakt af 1536 imellem Hans Stygge paa Silkeborg, Johan Høicken i Alling Kloster og Jens Gjensti paa Ring Klosters Vegne om Gjødvad Skov, der hidtil var eiet i Fællesskab. Johan Høicken fik 1544 Klosteret i Pant for 4000 Mark Lybsk og 1000 gode myntede Jochimsdalere. Skjøndt han ikke holdt godt Huus med Pantet, idet han forhug Skovene, som et Brev af Kong Frederik den Anden af 1561 udviser, beholdt han dog paa Enkedronningens Forbøn Klosteret til det følgende Aar 1562, imod at han ikke maatte jage Dyr eller hugge i Skovene. At Munkene i Johan Høickens Besiddelsestid ere forblevne i Klosteret og der forsørgede til deres Død, er rimeligviis Tilfældet her ligesom ved andre Klostre i Landet. Den sidste virkelige Abbed (ogsaa efter Klostræns Opførelse vedblev Navnet Abbed, hvilket kan sees af, at den sidste Abbed Poul Mikkelsen i Tvilum Kloster først døde i Aaret 1590) Hans Lauritzen blev, som det sees af Præsterækken i Grønbæk Kirke, beskikket til Præst for Grønbæk og Svostrup 1538, og, som der fortælles, gift med en Bondepige, i hvem han blev forelsket ved et Bryllup i Asmindgaarde. Naar de sidste Munke i Alling Kloster ere uddøde, vides ikke. Foruden nævnte Hans Lauritzen, der var Abbed fra 1532—38, forekommer Palne 1343, Thygge 1406, Magnus 1425—46, Anders el. Andreas 1468—85, Peder 1486—93, Knud (Haus) 1513—32 og Hans Laugesen uden Aarstal.

Ihvorvel der i Pont. D. Atlas IV. S. 508 anføres, at der paa den Tid (1767) var »intet mere deraf at see, og Stedet neppe kjendeligt«, var der dog betydelige Levninger af Klosterets Bygninger og Grundvold tilbage, indtil Pladsens Eier, Mølleren i Alling Mølle, omtr. 1820 lod foretage en Udgravning af Ruinen for at benytte Muurstenene af de daværende Muurlevninger. Saafremt denne Udgravning havde været foretaget under en kyndig Haand eller med vedbørligt Tilsyn, vilde man havt et klart Begreb om Klosterets

Indretning og Bygningernes Beliggenhed, medens vi nu kuns kan see dets Omfang. Der var vel af Mølleren taget det Forbehold med Arbeiderne, at hvad der af Værdi fandtes i Ruinen, skulde afleveres til Eieren mod Erstatning til Funderen, men denne Akkordt skal ikke være bleven overholdt, idet flere værdifulde Sager — siges der — skal være fundne i et tilmuret Hul og bortskaffede i Smug. I en Bakke, et Stykke sydøst for Klosteret, fandtes ved denne Randsagning en lille Teglovn fuld af brændte Muursteen, heelt tildækkede med Græstørv.

Klosterruinen, saaledes som den fortiden forefindes, udgjør en firkantet Plads af omtr. 60 Al. Længde og Brede, ligesom den er angivet og betegnet i den skitserede Situationsplan i »Samlinger f. J. Hist. og Topogr. I. S. 176«, og bestaaer af de tiloversblevne Grundvolde og omkastede Muurlevninger imellem hinanden, saa der vel kan skjønnes, hvilken Beliggenhed nogle af Bygningerne har havt, men dog ikke saaledes, at man derom nu kan faae nogen klar Forestilling om disse Bygningers Beskaffenhed. At Hovedbygningen laae paa sydlige Side, stemmer godt overeens med en endnu levende gammel Mands Udsagn, der i sin Tid var med som Arbeider ved Ruinens Udgravning. Efter hans Beretning laae her mange tildeels store Værelser med fleerfarvede Flisegulve, som nu ere tildækkede med Steen og Muurlevninger. Igjennem denne Bygnings østlige Ende har Indkjørslen eller Klosterporten været. Fra denne sydlige Hovedbygning gik en Sidebygning langs den vestlige Side mod Nord. I den nordre Fløi formeentes at have været Kirke, men hvorledes Bygningerne paa den østlige Side har været beliggende og beskafne, kan man fortiden neppe danne sig nogen Mening om. Skjøndt de Agre, der mod Øst støde op til Ruinen paa det 1818 over Markjorderne optagne Kort, kaldes »Kirkegaards Agre«, synes det dog ikke rimeligt, at hele denne store Plads indenfor Voldlevningerne skulde have været anvendt til Kirkegaard for Klosteret; det har maaskee snarere været det nordøstlige Hjørne af Pladsen, som laae op til Kirken, der hertil har været benyttet, ligesom f. Ex. Kirkegaarden ved Tvillum Kloster. Materialierne, hvoraf Klosterets Bygninger har været opførte, har deels været huggen Granit, hvilke Steen forlængst ved Klosterets

Nedbrydelse ere førte til Allinggaard, hvor der endnu, ligesom ved Ans Kro, forefindes Levninger deraf, ligesom der endnu henligger en Dørkarmsteen med udhugne Lister og Sirater, og deels har det forøvrigt for Størstedelen været Muursteen af en særdeles god Bonitet og velbrændte, den overveiende Deel af en Størrelse af $10\frac{3}{4}$ " Længde, $5\frac{1}{8}$ " Brede og $3\frac{1}{2}$ " Tykkelse; men nogle Steen har været noget større. Som Gesims har været anvendt Steen, 5 " i Firkant og 14 " lange med Udsnit paa Enden. Tagbelægningen har været de sædvanlige smalle Munkesteen; de underste med den halvrunde Huulhed opad, og de øverste med Huulheden vendt nedad for at dække Samlingerne. De have ikke været understrøgne med Kalk.

At der nedenfor Klosteret, som Pont. D. Atlas formelder, har været en Bro over Alling Aa efter Grønbæk, er høist sandsynligt, helst da der kuns var et Vadested eller Veile over Aaen ved Alling Mølle til langt ind i dette Aarhundrede. Derimod er den gængse Fortælling om, at der skulde have været en Løngang fra Tvillum til Alling Kloster, en Strækning af over 4000 Alen, en af de sædvanlige Fabler om Løngange imellem Klostrene. Uvidenheden om Alling Kloster har endog ind i dette Aarhundrede været saa stor, at det er gjort til et Nonnekloster, idetmindste har jeg for 60 Aar siden af ældre Folk hørt en saadan Paastand. Fortællingen om Løngangen grunder sig maaskee nærmest paa, at Klostermunkene i Tvillum havde en bedækket Gang fra Klosteret i skraa Retning ned mod Gudena, hvilken Løngang man troede fortsattes under Aaen og heelt til Alling Kloster, som dog slet ikke var Tilfældet.

Foruden de grundmurede Bygninger skal der ogsaa ved Alling Kloster have været Huse af Bindingsværk, hvilket ikke heller er saa ganske utroligt efter den Rigdom paa Træ, som da havdes i de store Skove. Efter hvad ældre Folk for flere Aar siden har fortalt, skal Materialierne af et Bindingsværkshuus ved Klosteret i sin Tid være ført til Allinggaard og deraf opført et Huus, der i mange Aar benyttedes som Forpagterbolig. Dette Huus blev siden flyttet til Iller By, og af dets Bygningstømmer findes endnu Rester i den Gaard, jeg beboer, nemlig Egetræs Remstykker af over 16 Tommer Brede med Stolpehuller af 18 Tommers Længde.

Efter Johan Høickens Afgang blev Klosteret tilligemed dets Ladegaard og Gods som et særskilt Lehn 1562 forenet med Silkeborg under Lehnsmanden Hans Johansen Lindenou den Ældre († 1568), derefter under hans Søn Hans Joh. Lindenou den Yngre til Gaunø og Lehnsmand paa Silkeborg. 1573 blev det lagt sammen med Silkeborg Slots Lehn under Lehnsmanden Jens Kaas og forblev under de følgende Lehns-mænd indtil 1660, da Silkeborg med Afløsningsret blev afhændet fra Kronen til Kongens Mundskjænk Christian Fischer den Ældre, og at Allinggaard med Kloster og Gods har medfulgt som Vedhæng, er godtgjort derved, at ved hans Død 1677 fik hans næstældste Broder Rasmus F. Allinggaard og en yngre Broder Daniel F. Silkeborg som Arv. Denne Rasmus F. flyttede 1680 fra Kjøbenhavn til Allinggaard og boede her til sin Død 1687, hvorefter hans Søn Thomas F. overtog Gaarden. Han døde omtrent 1718 — Dødstiden er ikke, formedelst Degnens Sygdom og Død, indført i Grønæk ældre Kirkebog —, og Allinggaard blev i det følgende Aar solgt til Thomas Fischers Sødskendebarn Christian F. den Yngre, der besad Gaarden indtil sin Død 1774. I Aaret 1720 afbrændte begge Gaardene i Asmindgaarde, og Christian F. lagde da disse Gaardes udstrakte Marker under Allinggaard paa nogle Parceller nær, hvorpaa han lod opbygge nogle Huse, som nu har Navnet Asmindgaarde. Den ene af de brandlidte Mænds Qvitteringsbog fra 1719 har jeg liggende for mig, og heraf vil jeg anføre følgende ordlydende Qvittering: »Jens Schov i Asmildgaard har i dag betalt Restantzen af hans paaboende $\frac{1}{2}$ gaard for de forrige Aaringer, saa og gjordt rigtighed for Aar 1720, Som hermed for qviteris. Allinggaard dt 4 Aug. 1721. C. Fischer.« Det følgende Aar 1722 har bemeldte Jens Skov betalt »Landgilden af hans paaboende $\frac{1}{2}$ gaard i Grønbeck«. Det var Kongensgaard, hvortil Manden blev henflyttet, og som forblev i hans Families Besiddelse indtil for faa Aar siden. Ved Chr. F. Død gik Allinggaard, da han ikke efterlod sig Børn, ved Arv til hans Farbroders Sønnesøns Søn Johan Arnold Fischer, i hvis Eie Gaarden forblev til Slutningen af Aaret 1804. Han var ingensinde gift, og det er ham, der er skildret i en af St. St. Blichers Noveller under Navn af »Fruentimmerhaderen«. Gaarden Leisgaard er blot

et Parcelsted fra en Gaard i Grønbæk og er ikke ældre end fra Grønbæk Marks Udskiftning omtrent 1785. Navnet Leis, som Jordstykket, beliggende paa en udskydende Tange imellem Allingaa og Gudena, havde, forinden Parcelstedet blev bygget, skal efter en Tradition hidrøre fra, at Beboerne i den ligeoverfor paa den modsatte Side af Gudena liggende By Truust, under Krigen 1658—59, vare, medens Byen var besat af Brandenborgere og Polakker, flyttede over paa denne Side af Aaen til denne af Vand næsten omgivne Jordstrimmel, der dengang var bevoxet med Egeskov, og der opslug deres Leir, hvoraf Jordstykket fik Navn af Leirsted, siden forkortet til Leis.

Hvorvidt der ligger Sandhed i den Beretning, at der i ældre Tid ved Landeveien lige ovenfor den forsvundne By Alling har ligget et Kapel paa den saakaldte »Kapelhøi«, vil jeg ikke indlade mig paa at afgjøre, eftersom der ikke gives mindste paalidelig Hjemmel for et saadant Kapels Tilværelse. Hverken i de ældste Kirkebøger eller i Provst Hurtigkarls Optegnelser findes Noget herom. Har der i sin Tid været et Kapel paa dette Sted, som man blot kan formode af Navnet, har det efter al Rimelighed alene været et Bedehus for Reisende, ligesom det, Biskop Bo i Aarhus lod indrette ved Brestenbro i Nimherred; thi at der har været en lille Sognekirke, hvori, som der berettes i Pont. D. Atlas IV. S. 474 Not., er prædiket efter Reformationen, det er vistnok en Beretning, der er ligesaalidt paalidelig som den, at der af Kapellet saaes »Rudera«, hvilket ingenlunde har været Tilfældet. At her nogensinde har været et lidet Kirkesogn, bestyrkes ikke hverken ved skriftlig eller mundtlig Overlevering. Det var saare naturligt, at Folkene fra Klosterets Ladegaard og Alling Mølle søgte hen til deres egen nærliggende Kirke i Grønbæk, som fra den Tid af har hørt til Allinggaard indtil Begyndelsen af dette Aarhundrede, da den blev solgt til Grønbæk Sogns Beboere.

Om Kirken i Grønbæk.

Grønbæk Kirke, der allerede 1425 omtales som, »meth sin tilliggelze«, hørende til Alling Kloster (Æld. A. Reg. II. S. 192), ligger paa en Gruusbanke, som mod Nord skraaner ned mod en lille, næsten udtørret Bæk, der løber igjennem Byen, men som i ældre Tid vel har været vandrigere og større, end den nu er. Under Brinkerne paa begge Sider af denne Bæk ligger Grønbæk By, som rimeligviis har faaet sit Navn efter Bækken. Navnet Grønfeld og Grøinfeld, som Byen benævnes i et Klemmebrev af Kong Christian den Tredie (see Hofm. Fund. II. S. 47) er blot en Feilskrivning eller en Forvexling med Grønfeld paa Mols, og denne Feil har senere givet Anledning til flere Forfatteres Formening, at enten Byen eller Kongensgaard har havt dette Navn. Byen kaldes iøvrigt i alle ældre Documenter ligesom nu Grønbeck eller Grønnebeck. Kirken er, efter dens Bygningsstiil at dømme, udentviwl opført i Midten eller Slutningen af det 12te Aarhundrede af tilhuggen Granit i en reen Rundbuestiil; Sokkelen har Skraakant, men Vinduesrundingerne paa den sydlige Side ere smukt profilerede. De 3 Vinduer paa Langhusets nordre Side og de 4 i Choret og Chorrundingen have endnu deres oprindelige Skikkelse. Kirken har fra først af været uden Taarn, og Langhuset har en udvendig Længde af 32 Alen, en Brede af 15½, og Høiden til Taget, der overalt har været belagt med Bly, er 9 Alen, med Indgang som sædvanlig mod Syd og Nord. Paa Karmstenen ved den sydlige Indgangsdør er udhugne Felter med ophøiede fantastiske Dyrfigurer; det mærkeligste derved er maaskee, at Arbeidet ikke er blevet fuldendt, saa det synes, at denne Udhugning er foretagen, efterat Stenene ere indmurede. Karmstenenes Kapitæler have Rundbuesirater; Overliggeren eller Tympanen er uden Figurer. Den nordre Indgangsdør er, skjøndt den dog nærmest vender mod Byen, ganske simpel og har for længst været tilmuret. Foroven paa Langhusets sydøstlige Hjørne er indsat en Steen med 2 Menneskefigurer i Munkedragt, staaende foran en liggende nøgen Kæmpeskikkelse, alt halvt ophævet, maaskee en Allegori, der skal forestille Christendommens Seir over Hedenskabet. Paa Enden af Stenen er et stærkt frem-

staaende Menneskehoved, som skuer mod Øst. Choret er 12 Alen langt med en Brede af $11\frac{1}{2}$ Al., og Høiden til Taget er 8 Alen. Chorrundingen eller Absis har udvendig 4 fritstaaende, $3\frac{1}{2}$ Alen høie Søiler med forsirede Fodstykker og Kapitæler, som understøtte 5 rundbuede Portaler¹⁾. Efterat Kirken forinden Aaret 1425 var kommen i Alling Klosters Eie (see Æld. Ark. Reg. II. S. 192), er der til dens væstre Ende tilføiet en 11 Al. lang og $12\frac{1}{2}$ Alen bred Tilbygning, liggende lidt høiere end Kirkens Grund, med egen Indgang mod Syd og med en stor spidsbuuet Portal ind mod Kirken. Denne Tilbygning havde været forsynet med Hvælvinger, hvoraf der fandtes tydelige Spor, medens Rufmet anvendtes til Materialhuus. Hvortil dette ind mod Kirken aabne Rum har været benyttet, vides ikke, maaskee til Døbehuus eller som et høiere end Kirkens Gulv liggende Munkechor. Paa denne af Granit opførte Tilbygning er det senere omtrent 40 Alen høie og brede Taarn opført af Muursteen udvendig og utilhugne Kampesteen indvendig og med aftrappede Gavle mod Syd og Nord. Langhuset har altid havt fladt Bjælkeloft, der nu er gibset, hvorimod Choret og den halvrunde Udbygning har Hvælvinger, der støttes ved mægtige Piller op med Murene. At disse Hvælvinger ikke ere samtidige med Kirkebygningen, men ere fra en senere Tid, er meget kjendeligt, og under de tykke Kalklag findes Spor af Kalkmaleri. Den nordre Kragsteen i Chorbuen er prydet med en Drageskikkelse i Basrelief, der udstrækker Braadden mod et Menneskeansigt, men en Haand griber den om Halen og holder den tilbage. Billedet skal maaskee fremstille Menneskets Frelse ved Christum. Stenen er nu renset og befriet fra Overkalkning. Alteret har forhen været opmuret af store Kampesteen og Alterbordet bestaaet af en Steen af hvidt Marmor med Lister om Kanten, den er nu lagt udenfor Kirkens Indgang. Den ældre Altertavle var fra 1604, ganske simpel og uden Kunstværd med Nadverordene paamalede. Den er nu afløst af en ny af poleret Egetræ med et Christusbillede efter Thorvaldsen. Døbefunten er af en blommet Steenart (Porphyrr?), afsleben og udsiret især paa Fodstykket

¹⁾ See Uldall om Grønbæk Kirke i 'Ny kirkehistoriske Saml.' 4de Bind 1ste Hefte S. 121—22.

med Løvværk. Døbefadet er af de sædvanlige Messingfade, indførte fra Tydskland, paa Midten Adam og Eva ved Kundskabstræet med gjentagen Omskrift og omgivet af en Række springende Hjorte; paa Kanten er foruden Mesterens Mærke F. R. indgravet Navnene H. S. O. — M. S. D. Det er sandsynligviis givet som Sjølegave til Kirken af Viborg Bispestols Official paa Vormstrup (Ormstrup), da et aldeles lignende Fad med samme Navne forefindes i Sal Kirke, altsaa fra Aarene mellem 1515 og 1536 (see Ant. Annal. 3 B. S. 184). — Prædikestolen har de 4 Evangelister i smukt, næsten fritstaaende Billedskærerarbeide (Hautrelief) og er umiskjendelig fra samme Tid og af samme Mester, der 1668 har forfærdiget en paa Kirkens nordre Væg hængende Mindetavle over Præsten Niels Christensen Lind og Hustru Maren Nielsdatter Fog. Kronen over Prædikestolen er af grovt Arbeide fra 1686 med Bogstaverne R. T. F. — K. I. D. M. (Rasmus Fischer — Kirsten Jochumsdatter Mosdorff.) Kirkeklokken, der er stor og vellydende, er fra 1485 og har Indskriften: »Deus & Homo, Rex Gloriæ, Andreas Abbas quiescat in pace, Anno MCDLXXXV« med Munkebogstaver i Minuskelskrift. Pont. D. Atlas ommelder (IV Tom. S. 471), at denne Klokke med 2 paa samme Tid ere komne fra Lybæk, hvilket ikke er usandsynligt. Ældre Folk berette, at det forhen i Kirken værende svære Egetømmer er fældet i Grøn-bæk Skov, men denne Beretning maa nok indskrænkes derhen, at det blot var det Egetømmer, som til Vansir var anvendt langs Langhusets søndre Væg for at understøtte de afraadnede Egebjælker og til Opførelse af et grimt stort Skrummel af Pulpitur i Kirkens vestlige Ende, hvorved den blev mørk og uhyggelig. Dette groteske Arbeide skriver sig vist fra den Tid, da Kirken er forsynet med nogle ny Stole etc., da der paa de øverste er udskaaret Hjelme og Vaaben-skjolde, hvorpaa der som Vaabenmærke kun er anbragt Bogstaverne R. F. — T. F. 1687. (Rasmus Fischer. — Thomas F.; den Førstes Dødsaar.)

I Aaret 1862 blev Kirken undergivet en Hovedreparation, hvorved Vaabenhuset paa Kirkens Sydside borttoges, Kirkedøren tilmuredes og en ny Indgangsdør aabnedes igjennem Taarnets vestre Ende, og under dette blev indrettet en smuk og rummelig Forhal med Opgang til det i den vestre Ende

af Kirken anskaffede lille Orgel. Det vansirende Pulpitur, ligesom en af den adelige Gods- og Kirkeeier Christian Fischer ovenover Kvindestolene anbragt Herskabsstol, bortskaffedes. En Mindetavle af hvidt Marmor over 3 i de slesvigske Felttog faldne Krigere er indsat i Kirkens søndre Væg. Kirken er nu lys og hyggelig og en af de smukkeste i Egnen.

De i Pont. D. Atl. omtalte Billeder fra den catholske Tid (Marie, Anna og St. Peder), der mulig ere hidførte fra Karup Kirke, tilligemed et Røgelsekar af Bronze og en gammel Alterdug fra det 16de Aarh. blev afhændet til den antiqv. Samling i Viborg, hvor disse Sager nu opbevares. Begravelserne under Kirkens Gulv ere tilkastede og Ligstenene i Kirkegulvet over ældre Præster hensatte paa Kirkegaarden. Ved denne sidste Istandsættelse af Kirken har den vel vundet et venligt og tiltalende Udseende, om den ogsaa har tabt endeel i antiqvarisk Henseende, en Skjæbne, den deler med de fleste andre i vor Tid »istandsatte« Kirker.

Erik Glippings Jagthuus.

Lidt udenfor Grønbæk By, omtrent 400 Alen nordvest for Kirken, ovenfor Dalens nordre Bakkskrænt, laae i ældre Tid Kong Erik Glippings Jagthuus, der tilligemed de hos samme liggende Bygninger kaldtes Kongensgaard. Med dette Navn benævnes Stedet 1444 i et »pergmetz tingswintne aff Liusgardtz herritz ting, att thend eng Bredeng haffuer aff arrildtz tiid liggit till Kongensgord j Grønebeck by och er gaardtzens rette eng«. (Æld. Ark. Reg. II. S. 172—73). Kongensgaard var da paa den Tid afhændet fra Kronen og kommen i Alling Klosters Eie, ligesom det sees heraf, at Gaarden havde været til og havt Navnet Kongensgaard fra »arrildtz« Tid, og tillige at ikke heller denne Gaard havde Navn af Grønfeld. Ligesom der findes anført i Pont. D. Atlas (IV. T. S. 479), har Traditionen stedse eenstemmig vedligeholdt sig i Egnen, at dette Sted har været et Jagt-

huus, bygt og benyttet af Kong Erik Glipping. Grundvolden af denne Bygning ligger endnu næsten urørt og udviser, at Hovedbygningen har haft en Længde fra Vest til Øst af 20 Alen og en Brede fra Syd til Nord af 12 Alen og udgjort en aflang Fiirkant beliggende i det sydøstlige Hjørne af den ældre Gaard. Grundvolden, hvoraf kun et lille Hjørne er opgravet, bestaaer af et dybtgaaende fast Fundament af Kampesteen muret i Kalk med meget lidt Sand iblandet, og i de øverste Lag findes Muursteen af samme Beskaffenhed, dog ikke ganske af samme Form som de Steen, der fandtes i Alling Klosters Ruin. De har en Længde af $9\frac{3}{4}$ og en Brede af $4\frac{1}{2}$, men derimod den usædvanlige Tykkelse af 4 Tom. Da Grunden synes at være opført som Muur og Stenene ikke kastede uordentlig sammen, er det troligt, at der under Bygningen har været Kjældere, og efter denne faste Grund lagt paa en haard Jordbund kan man antage, at Bygningen har haft mere end et Stokværk, men om den har bestaaet af Grundmuur eller Bindingsværk, kan nu ikke vides¹⁾. Foruden denne Hovedbygning er der baade i sydvestlig og nordlig Retning forhen stødt paa Grundvold af andre Bygninger, hvilke Grundlag siges at have været fortsatte henimod og heelt ind under det i Gaarden forhenværende ældgamle Stuehuus. Da det er bekjendt, at brændte Muursteen ikke her i Landet vare kjendte eller anvendtes som Bygningsmateriale, før de indvandrede Munke i det 12te og 13de Aarhundrede benyttede dette Materiale til Opførelse af deres Klosterbygninger, saa synes de i denne Grundvold førefundne Teglsteen at vidne om, at dette Jagthuus ikke kan være fra en ældre Tid end fra det 13de Aarhundrede, og da Thingsvidnet af 1444 udtrykkelig siger, at Bredeng har ligget til Kongensgaard fra Ariids Tid, med hvilket Udtryk ikke vel kan forstaaes eller betegnes et mindre Tidsrum end 100 Aar, saa peger ogsaa dette tilbage mod Erik Glippings Regjeringstid, og Sagnet synes ved disse Holdpunkter at vinde i Troværdighed.

¹⁾ Ruinen er i dette Foraar, if. »Silk. Av.«, udgravet, hvorved fremkom en forhen under Hovedbygningen liggende muret Kjælder af 18 Al. Længde og 11 Al. Brede med 2 Indgange, hvoraf den ene havde været hvælvet. Gulvet bestod af et fast Kalklag, hvorpaa fandtes Skelettet af en stor, gammel Vildbasse.

I denne fordum paa Skov og Vildt saa rige Egn havde dette Jagthuus, fra hvilket der kunde have en vid Udsigt mod Øst ned igjennem et yndigt Dalstrøg mod Gudena, en passende og meget heldig Beliggenhed i Nærheden af den alfare Landevei, omtrent midtvejs imellem Skanderborg og Viborg. Her kunde den unge, jagtelskende Konge paa sine Reiser imellem nævnte Byer udhvile sig og efter Behag tilfredsstille sin Jagtlyst i de omkringliggende vidtstrakte Skove. Nu er den sandige Mark omkring Grønbæk tør og ganske skovløs, men at Byen i ældre Tid har været omgivet af Skov, derom vidner ikke alene Markernes Navne, Vesterskov, Sønderskov osv., men ogsaa en Synsforretning, som foretoges 1646 efter Torstensens Indfald og Ophold i Jylland, hvorved angives at være af Fjenden omhugget i Grønbæk Skov 40 Ege og 80 Bøge (see Tidsskr. Orion II. S. 269). Den ikke ubetydelige Skov, der laae til Præstegaarden, blev efter en Antegning i en gammel Kirkebog for den største Deel ødelagt ved en orcanagtig Storm i Midten af forrige Aarhundrede, hvorefter den daværende Præst, Hr. Provst Hurtigkarl, benyttede saavel disse Vindfældinger som Levningerne af Skoven deels som Bygningstømmer og deels til dermed at lade brænde de Muursteen, der anvendtes til den af ham opførte prægtige Præstegaard. At de øvrige Skove til Grønbæk By ved denne Leilighed ere blevne stærkt medtagne, er en Selvfølge.

At dette Jagthuus i den efter Erik Glippings Død 1286 paafølgende urolige Tid er blevet mindre paaagtet og forfaldent og længere ned i Tiden, maaskee under Grev Geerts Ophold og Herredømme i Jylland, blevet ødelagt, er meer end sandsynligt; men at der, under den Forvirring, hvori Landet paa den Tid befandt sig, ikke er lagt synderlig Mærke til et saa ubetydeligt Steds Undergang, er ikke saa forunderligt.

Præster i Grønbæk siden Reformationen.

1. Herr Hans Lauritzen, var først Abbed i Alling Kloster og siden i Aaret 1538 kaldet til Sognepræst for Grønbæk og Svostrup Menigheder, var Præst i 20 Aar og døde 1558. Efter ældre Beretninger blev han gift med en Bondepige, i hvem han blev indtaget ved et Bryllup i Asmindgaarde.
2. — Anders Madsen, født i Kolding, var Præst i 26 Aar og døde 1584.
3. — Laurits Nielsen, født i Bording i Hids Herred, han var først Hr. Joens Kapellan i Sjelle og siden Præst til Grønbæk og Svostrup i 26 Aar og døde 1611. Hans Hustru hed Karen Pedersdatter. En simpel Granit-Ligsteen over ham laae forhen i Kirkens Gulv, nu paa Kirkegaarden.
4. — Niels Pedersen Fog, født i Farre, først Kapellan (i Grønbæk) i 17 Aar og siden Sognepræst i 18 Aar og døde i Aaret 1628. Han havde 2 Børn, en Søn Peder Fog, født 1616, d. 1672 og boede i Storgaard i Ans, og en Datter Maren gift med Eftermanden
5. — Niels Christensen Lind. Han er født i Seiglflod Mølle ved Aalborg og siden opfødt i Skaber Mølle ved Viborg, var Præst i 37 Aar og døde 1665. Han havde 2 Døtre, Inger først gift med Søren Jensen, Kapellan hos Svigerfaderen, og efter hans Død 1659 med Broderen Thomas Jensen Præst i Hvorslev. Den yngste Datter Johanne gift med Eftermanden
6. — Otte Jensen, født i Hvorslev Præstegd., var først Hører i Viborg Skole 3¹/₂ Aar, blev Kapellan i Grønbæk 1664 og ved Svigerfaderens Død kaldet til Præst d. 23 Juli 1665. Han var Præst i 58 Aar og døde den 19 Juni 1723. Han har i Forening med Broderen Thomas Jensen i Hvorslev bekostet en Mindetavle over deres Svigerforældre, der ere malede paa Tavlens øverste Felt og Hr. Thomas og Hr. Otte med deres Hustruer i det nederste Felt.
7. — Martinus Seemann, født i Randers 1691, var samme-steds »Collega Skolæ«, da han 1723 blev kaldet til Præst for Grønbæk og Svostrup. Han døde den 3 October 1729.

8. — Niels Hurtigkarl, født i Nibe 1700, kaldet til Sognepræst i Grønbæk 1729, beskikket til Provst for Lysgaard Herred 1739 og døde den 26 April 1766. Han var gift med Anne Margrethe Jespersen, en Datter af Cancelliraad Niels Jespersen og Hustru Ane Poulsen til Søbygaard¹⁾, de havde ingen Børn. Hun døde den 28 Marts 1770. Provst Hurtigkarl var en sjelden dygtig og virksom Præst, desuden var han tillige en stor Kunstner og forfærdigede Gaard- og Stueuhre. Da han 1757 opbyggede Præstegaarden med det store og prægtige Stuehuus, noget sjældent paa den Tid, gjorde han selv alle Formerne til Muurstenene, saa kunstigt, at hver Steen passede til sit Sted, saa der ikke behøvedes Tilhugning, skjøndt der i Muren er omtr. 30 Slags Steen. Han formede ligeledes kunstige Kaminer med Navne og Aarstal i Værelserne, og Rør til en Vandledning til Præstegaarden, samt anlagde en smuk Have, saa hans Minde er endnu til.
9. — Mag. Peder Kjærulff blev efter Provst Hurtigkarls Død kaldet til Præst i Grønbæk. Paa Mødreneside nedstammede han fra Familien Fischer (see Hofm. Fund. II. S. 290 Stamtavlen). Han var først Præst i Hornslet og efter i 2^{1/2} Aar at have været Præst i Grønbæk, blev han — saavidt vides — forflyttet til Hasle ved Aarhus. Der siges, at han besad grundmuret Lærdom, men var i Gjerningen upraktisk.
10. — Anders Levring blev sidst i Aaret 1769 kaldet til Embedet som Præst i Grønbæk, og blev 1773 beskikket til Herredsprovst for Lysgaard Herred, hvilken Bestilling han fratraadte et Par Aar før sin Død, den 20 Febr. 1801, 62 Aar gl. Han var en Bondesøn fra Lev-

¹⁾ Naar Hr. Adjunkt Hundrup etsteds angiver, at Provstinde Hurtigkarl var født i Randers, er det en Feiltagelse. Hendes Moder Ane Poulsen, en Søster til Etatsraad Mathias P. til Bidstrup, var først gift med bemeldte N. Jespersen til Søbygaard og efter hans Død med Thomas Fischer paa Allinggaard. I sit første Ægteskab havde Ane Poulsen en Søn Kapitain Jens Jespersen, der boede paa Grønbækgaard, og Datteren A. Margrethe gift med Provst Hurtigkarl. Ane Poulsen døde paa Grønbækgaard d. 26 Nov. 1732 og blev nedsat i Familiebegravelserne (see Pont. D. Atlas IV. S. 479 og Hoffm. Fund. III. S. 2).

ring, og kan der siges om Formanden, at han var upraktisk, saa var Provst Levring en af de dygtigste og virksomste Præster i hele Egnen. Det var ikke blot som Sjælesørger han virkede med stort Held, men som Lærer fremvirkede han i Forening med den udmærkede Degn Søborg en Oplysning i Menigheden, som paa den Tid stod uden Lige i en vid Omkreds. Man kan endnu ikke uden Beundring betragte hans Kirkebøger og see den Nøiagtighed og Skjønhed, hvormed de ere førte, ganske forskjelligt fra, hvad man seer paa andre Steder fra den Tid. Ogsaa som Landmand var han yderst virksom, idet han efter Udskiftningen lod hele Præstegaardens Mark rydde og opdyrke og indhegne med Steendiger. Først med de nye Slægter er hans Minde uddød i Menigheden. Han efterlod sig ingen Børn.

11. — Thomas Aabo, født i Gjøvdal Præstegaard d. 27 December 1749, hans Fader var Præsten Michael Aabo og Moderen Jytte Kragh Fischer (see Hofm. Fund. II. S. 290 Stamtavlen). Han var først Kapellan i Torslev i Vendsyssel i 3 Aar, derefter Kapellan i Seerup 2 Aar, indtil han 1784 blev kaldet til Sognepræst sammesteds og derefter beskikket til Herredsprovst for Hids Herred. Han blev d. 20 October 1786 gift med Elisabeth Sophie Guldager (født 15 Jan. 1761, † 31 Jan. 1820) en Datter af Præsten Guldager i Astrup ved Hobro. Han forflyttedes til Grønbæk i Aaret 1800 og døde den 18 Juli 1831.
12. — Lorents Stalknægt Kjærulff, født paa Helgenæs den 20 October 1790, først Præst til Frederiks og Karup og Provst for Lysgaard m. fl. Herreder og 1831 forflyttet til Grønbæk. Han døde den 30 October 1853.
13. — Nicolai Johansen, født i det Slesvigske og Student fra Kiels Universitet. Han var først Præst til Sneibjerg og Tjørring i Ribe Stift, blev 1854 forflyttet til Grønbæk og erholdt Afsked 1857. Død i Haderslev den 1 December 1874.
14. — Peter Neergaard Jessen, født i Røgind Præstegaard d. 14 Mai 1822, ordineret d. 12 Jan. 1848 som Kapellan hos sin Fader i Røgind og efter hans Død beskikket til Kapellan hos Provst Kjerulff i Grønbæk

1853 og samme Aar gift med Kirstine Kiilsgaard. Efter Provst Kjerulffs Død blev han beskikket til Kapellan for Virring og Esserbæk. Den 27 November 1857 blev han efter Ansøgning af Grønbæk og Svostrup Sognebeboere kaldet til Sognepræst for disse Menigheder. I Aaret 1861 udnævntes han til Provst for Lysgaard, Hids og Houlbjerg Herreder. Han døde den 26 Mai 1873. Som en sjelden begavet Embedsmand virkede han med utrættelig Iver og Nidkjerhed i sit Kald, og hans Arbeide kronedes med Held. Som en Paaskjønnelse af hans Virken satte Grønbæk og Svostrup Beboere ham en smuk Mindestøtte af Granit paa hans Gravsted paa Grønbæk Kirkegaard.

15. — Johan Villiam Kristoffer Skram, fra 1859 til 1872 Missionær i Nordgrønland, og den 15 October 1873 kaldet som Sognepræst for Grønbæk og Svostrup Menigheder.

